Peyami Safa

BİR AKŞAMDI

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 63
EDEBÎ ESERLER: 28

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-617-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1924, Suhûlet Kütüphanesi Semih Lütfi
4. Basım: 1973, Ötüken
26. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Düzelti: Abdullah Ezik

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

İstanbul - 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol, Cumhuriyet, Havadis, Milliyet, Son Havadis, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Tasvîr-i Efkâr, Tercüman, Tercümân-ı Hakîkat, Ulus, Vakit, Yirminci Asır*. Dergi: *Aydabir, Aydede,*

Bozkurt, Büyük Doğu, Çınaraltı, Düşünen Adam, Edebiyat Gazeteasi, Fağfur, Hafta, Hareket, Hayat, Heray, İctihad, İslâm Mecmuası, Kültür Haftası, Resimli Ay, Resimli Şark, Seksoloji, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Yurdu, Türklük, Yedigün, Yeni Çağ, Yeni İstiklâl, Yeni Mecmua, Yeni Türk Mecmuası.

Eserleri. Hikâyeleri. 1. *Gençliğimiz* (1922). 2. *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923). 3. *Ateş Böcekleri* (1925). 4. *İstanbul Hikâyeleri* (tarihsiz). 5. *Hikâyeler*. İlk Defa Bütün Hikâyeleri Bir Arada (1980). *Asrın Hikâyeleri*'yle *Siyah Beyaz Hikâyeler*, *Ateş Böcekleri* ve *Resimli A*y mecmuasının 1930 yılında verdiği Resimli Hikâyeler ilâvesindeki hikâyeler Halil Açıkgöz tarafından bir araya getirilmiştir.

Romanları. 1. *Sözde Kızlar* (1922). 2. *Şimşek* (1923). 3. *Mahşer* (1924). 4. *Bir Akşamdı* (1924). 5. *Canan* (1925). 6. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930). 7. *Fatih-Harbiye* (1931). 8. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933). 9. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949). 10. *Yalnızız* (1951). 11. *Biz İnsanlar* (1959). Peyami Safa'nın ayrıca *Gün Doğuyor* adlı bir piyesi yayımlanmıştır (1937). Ayrıca Server Bedi takma adıyla çok sayıda roman ve hikâye kitabı yayımlamış, tefrika etmiştir. Bu eserler de Ötüken Neşriyat tarafından Server Bedi Külliyatı başlığı altında 2018 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

Diğer Eserleri. 1. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938). 2. *Felsefî Buhran* (1939). 3. *Millet ve İnsan* (1943). İkinci baskısı *Nasyonalizm* adıyla yapılmıştır (1961). 4. *Mahutlar* (1959). 5. *Sosyalizm* (1961). 6. *Mistisizm* (1961). 7. *Doğu-Batı Sentezi* (1962). 8. *Kızıl Çocuğa Mektuplar* (1971). Yukarıdaki üç eseri ayrıca *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm* adıyla bir arada basılmıştır (1975).

Büyük Avrupa Anketi (1938) adlı eseri Peyami Safa'nın 1936 yılında çıktığı Avrupa seyahatini anlatır. Peyami Safa'nın çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından seçmeler konularına göre tasnif edilerek "Objektif" adı altında basılmıştır: *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* (1970); *Sanat, Edebiyat, Tenkit* (1971); *Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971); *Din, İnkılâp, İrtica* (1971); *Kadın, Aşk, Aile* (1973); *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976); *Eğitim, Gençlik, Üniversite* (1976); *Yirminci Asır, Avrupa ve Biz* (1976). Peyami Safa, *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektep Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948) gibi ders kitapları da kaleme almıştır.

Birinci Kısım

1

Hatırlıyor... Bir akşamdı... Oda loş... Kafes delikleri mavi... Gündüzün son ışıklarıyla beraber, sanki, odadan eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor, ve hepsi, buğulanarak şekilsiz bir uçuşla kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm, yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam.

Ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra, dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o?

Ağır bir ses:

- Benim, Kâmil.

Annesinin ince sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Ve ses yok. Gölgenin odaya doğru sallanışı. Birkaç ayak sesi daha. Bir öksürük. Telaşla ayağa kalkan babasının kısık sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Gene babasının telaşlı kısık sesi:

- Meliha lamba.

Lamba. Fitil ucunda sarı alevin yutkunarak şişmesi, ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü, ve ses yok.

Annesinin ince sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Babasının kısık sesi:

- Şöyle buyurun Kâmil Bey.

Babasının öksürüğü. Ve ilk bakışmalar. Herkes ona bakıyor: Baba, ana, kız.

Meliha, lambayı yakarken fitile dikkat eden gözlerinin ilk kamaşması geçtikten sonra bir daha bakmıştı. Bir şey anlamadı. Hayır! Uzamış bir sakalın gizlediği yüzden bir şey anlamak güçtü. Bu bir maske, sakal.

Sesi de maskeliydi:

- Trenden şimdi indik!

Bu ses, Kâmil'in asıl sesinin kabuğudur; bu Kâmil, o Kâmil'e benzemiyor; ailede resimlerine bakılan genç değil bu, hayır. Bu, saçı sakalı uzamış bir harp zabiti. Zabit, şüphesiz çünkü omuzları parlıyor; harpten geliyor, şüphesiz, çünkü öyle söylüyor:

- Harpten geliyorum!

Harpten geliyor. Bunu söylerken başı dikildi. Mağrur. Hakkı var, harpten geliyor. Harp. Dehşet. Kâmil zaten kibirlidir derlerdi, artık büsbütün azamet: Harpten geliyor.

Ve anlatmaya başladı, fakat o öksürük kesilmeli, ki o, devam etsin.

Etti:

- İzmit'e inmeye mecburdum, sizi hatırladım, uğramak istedim size bir kere... Senelerce görüşmedik...

Meliha'nın annesinin ince sesi:

- İyi ettiniz!

Ve babasının öksürüğü, ve ses yok.

Kâmil'in ayakları halıya sürtündü. Ayaklarının sesinden sonra kendi sesi:

- Mezuniyet[1] aldım. İstanbul'a gidiyorum. Karargâh...

---

[1] **mezuniyet:** İzinli olma durumu; bir okulu bitirme.

Artık söylüyor: Karargâh... Fırka[1]... Erkânıharbiye[2]... Menzil[3]... Kumandan... Cephe... Tel örgü... Efrat[4]... Zabitan... İstihkâm... Taarruz... İaşe...

Meliha, bu kelimelerin arasını doldurmak için anlatılan vakaları hatırlamıyor, yalnız, beyninde karmakarışık hayaller kalmış: Dağ, tepe, çadırlar, top arabaları, bomba, atlar, yaralılar, patlayışlar, duman, gece havayı çizen beyaz ince ışıklar, falan, harp.

Kâmil'e bakıyor. O anlatırken mağrur. Hakkı var, harpten geliyor, harpten, harp.

Ve bütün gece bunun hikâyesi.

Harp.

Dehşet!

Harp meydanı... Neler de neler... Meliha, gece, yatakta bunları düşündü. Harp meydanı. Orada, yüz elli kişinin bir ânda berhava olması. Orada, ufka bakan bir çift güzel gözün bir anda kararması, delinmesi, kan püskürmesi. Orada, dimdik dururken yere çöküşler. Orada, haykırışların en samimileri. Orada, bir anayı hıçkırtacak bir gülle. Orada, dibi kurumuş bir matara ağzına yapışan çatlak dudakların karı ve sevgili dudaklarını özleyişi. Orada, ölüm, her saniye kulak dibinde vızıldar. Aman efendim diyor Kâmil, aman, ben anlatamam. Başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor: Harp... Harp bu... Harp.

Harp.

- Dehşet!

*

* *

---

[1] **fırka:** Tümen.

[2] **erkânıharbiye:** Kumanda heyeti, kurmay subaylardan oluşan heyet.

[3] **menzil:** Yolcuların konakladıkları yer.

[4] **efrat:** Erler, er olan askerler, erat.

Fakat güneş doğar. Genç kızlar yataklarından kalkarlar. Pencereden görünen körfez erimiş ve sulanmış bir gümüş çanağıdır. Sabah güneşinin ışıkları araya kendini sevinçle ve tahalükle atar. Bir paralayıştır o ki, göz kamaştırır, ne derseniz deyiniz, fakat, ona bakan bütün genç kızları hayata çağırır.

İzmit Körfezi Meliha'yı hayata çağırdı.

"Kalk," diyor, "uyan kız, uyan, uyan kız, yaşa kız, kız, uyan kız! Yaşa! Yaşa!"

Meliha, sabah penceresinden körfeze bakıyordu. Meliha yaşamak istiyordu. Kaç kere bunu istedi. Fakat böyle, İzmit'in kerpiçten bir evinde yaşamak değil, hayır, o başka türlü aşmak istiyordu. Nasıl yaşamak. Bilmiyor, fakat yaşamak istiyor. Akşamları da, bu pencereden körfeze bakar ve kendi kendine sorardı: Ne olacak? Ben nasıl yaşayacağım? Şüphesiz Meliha yaşayacak, ve bir türlü, yaşayacaktı, insan ölünceye kadar yaşar, fakat nasıl?

Nasıl?

Bahçeye indi.

Babası çiçekleri suluyor ve öksürüyordu.

Bahar.

Genç kızsınız, yataktan kalkarsınız, pencereden bakarsınız, körfezi ve güneşi görürsünüz, yaşamak istersiniz, bahçeye inersiniz; orada, baba, çiçekleri sular ve öksürür. Hepsi budur. Sonra? Sonra? Ne olacak? Sonra ne olacak? Hayatımız ne olacak?

Meliha'nın annesi de bahçeye indi. En sonra Kâmil.

Ne güzel adammış bu, Kâmil, ne güzel adam! Sabahleyin, erkencecik, traş olmuş. İşte şimdi bu uzun boy ve geniş omuzların üstündeki başın kıymeti anlaşılıyor. Hımm... İşte şimdi parlak ve geniş alında akıl, bir gecelik yatak uykusu keyfiyle süzülmüş ela gözlerde baygın bir gurur, geriye çekik ve boyuna yapışık sert çenede erkeklik, yeni ütülü bir sivil elbise içinde duran vücutta bir inceliş,

yumuşayış, bir tatlı ve gevşek duruş var; işte şimdi Kâmil, ailede, genç kızların resmine hayran baktıkları güzel adamdır ve ne güzel adam, ne güzel adam!

Meliha Kâmil'e baktıktan sonra annesine döndü ve gördü ki, o da, annesi de, ona, Kâmil'e, aynı duygularla bakıyordu. Meliha, o anda, ilk arzuyu duydu.

*
* *

Kahvaltı. Babasının daireye gidişi. Annesinin ev işlerine dalması. Meliha'nın Kâmil'le ilk baş başa saati. İlk baş başa ve göz göze konuşuş.

- Meliha Hanım, İzmit sizi sıkmıyor mu?
- Sıkıyor.
- Kaç senedir?
- Dört.
- İstanbul?
- Gözümde tütüyor. Dört sene, hiç görmedim.
- Ne yapıyorsunuz?
- Okuyorum.
- Neler?
- Roman.
- Başka ne yapıyorsunuz?
- Körfeze bakıyorum.
- İkisi de iyi.
- İkisinden de bıkıyorum.
- Ne okuyorsunuz? Türkçe mi?
- Evet. Artık okuyacak şey bulamıyorum. Ne okuyayım?
- Roma tarihi.

Roma derken Kâmil'in başı azametle kalktı ve tarih derken gözleri azametle süzüldü. Doğrusu o Roma tarihini çok okumuştu. Sezar, Senato, Forum meydanı, kitleleri ayaklandıran nutuklar, koca Mark Antuvan, vay, Brütüs, sen de mi? Sezar düştü, kıyam, hey, hey Roma tarihi!

Fakat Meliha tarihin içinde böyle heyecanlar olduğunu ne bilsin?

"Ben tarih sevmem!" dedi.

Kâmil'in gözlerinde azametle öfke buluştu.

Mırıldandı:

- Roma tarihi...

Fakat genç kıza bir bakışında ısrarından vazgeçti, ona Roma tarihinin içinde genç kızlar da bulunduğunu söylemedi, gülümsedi, sonra, tavsiye etmek zevkinden mahrum kalmamak için:

"*Salon Köşelerinde*'yi okuyun!" dedi.

- Okudum.

Meliha'nın annesi içeri girdi.

Ev işlerinden yeni kurtulmuşa benziyordu; ne vakit odasına gitmiş, esvaplarını değiştirmiş, tuvaletini bitirmişti? Meliha, annesinin kime karşı güzelleşmek istediğini anlar anlamaz birçok şeyler düşündü. Çocukluğunu düşündü. Annesi o vakit daha genç, daha güzeldi. Annesi o vakit hoppa şarkılar söylerdi ve babası öksürürdü. Meliha'ya annesinin şarkıları ve babasının öksürükleri, tatlı ve acı tarafıyla bütün hayatı hissettirirdi. Babasını öksürten annesinin şarkılarıdır. Annesi her zaman mesuliyetsiz bir kelebek olmuştur: İstanbul'da ve burada hiçbir eğlenti kaçırmadı. Bu şarkıların her biri bir zevk hatırasıdır. Fakat o, baba, haysiyetine aşırı düşkün vazife adamı, karısının hafifliklerine dudak büktü, yutkundu, kendini yedi ve öksürdü.

Meliha annesini pek iyi anlıyordu; onun Kâmil'e bakışlarının ve vaktiyle erkekleri çeken dudak ısırışlarının farkına varmadı değil, ve kızdı.

Ana kız yan bakıştılar.

Kâmil bunu sezdi mi? Belli etmedi:

- İzmit'e yedi sene evvel bir daha gelmiştim, fakat iki saatten fazla kalmadım, nasıl yerdir bilmem.

Meliha'nın annesi:

- Hava güzel.

Meliha:

- Size İzmit'i gösterelim.

Kâmil Meliha'ya baktı:

- Roma tarihini okumalısınız!

Bir tepeye çıktılar. Körfez görünüyor. Bütün İzmit bir leylak demeti gibi, bembeyaz, gözlerinin önüne açıldı. Kâmil manzaraya hiç bakmadı. Meliha'nın annesiyle beraber, kızdan biraz geri kalmıştı.

- Siz hiç değişmemişsiniz.

- Acaba?

- Muhakkak.

Meliha birdenbire başını çevirdi ve biraz uzakta, annesiyle Kâmil'in bakışmalarını gördü, yanlarına koştu.

Üçü de kırmızıydılar. Onları mayısın öğle güneşi boyamıştı. Bu güneş bir genç kızın saçları arasına dolar, bir süngerin içtiği kaynar su zerreleri gibi başını kızıştırır, kanını alevler. Meliha'nın boğazı tıkanıyordu. Bir tuğyan.[1]

- Anne!

- Ne var!

- Anne!

- Ne var Meliha?

- Bir daha bu mavi baş örtüyü takma, sana hiç yakışmıyor.

Fakat Meliha bunu söyler söylemez pişman olmuştu, Kâmil'in kaçan gözlerinde mutlak istihza vardı. "Burada ne var? Gidelim." diye mırıldandı. Bu sefer Kâmil ve annesi, ikisi birden gülümsüyorlardı, Meliha, "Ben gidiyorum!" dedi, fırladı, koştu, uzaklaştı.

Anne şarkı söyler ve baba öksürür. Zavallı baba. Bir kadına on sekiz sene tahammül eden adam. Artık ağzını bıçak açmaz oldu. Su istemek için ağzını açarken bile azap çekiyor. Fakat onun bu inadını yalnız bir şey kırar: Öksürük;

---

[1] **tuğyan:** Taşma, taşkınlık, azgınlık.

ince demir tırnağıyla göğsünü dürtükler, boğazını gıcıklar ve boğmak tehdidiyle, ona, ağzını açtırır. Zavallı baba. Ne zamandır gülmüyor? Var bir on iki sene. Ve dört senedir, bu İzmit'te, biraz rahatlamış gibiydi. Sabahları bahçeyi suluyor ve öksürüyordu; akşamları minderin köşesinde oturuyor ve öksürüyordu; yalnız; artık, bu kadın az süsleniyor ve az şarkı söylüyordu; İzmit bu, İzmit, eğlentisiz İzmit. Oh! Baba burada biraz rahatladı. Az öksürmüyor, fakat az şarkı dinliyor. Zavallı baba.

Bir kulağını o şarkılara, öteki kulağını bu öksürüklere veren genç kız bedbahttır.[1]

Bedbaht Meliha, eve döndüğü zaman bedbahttı. Bu böyle ne vakte kadar sürecek? Ne de çabuk süslenmişti bu kadın? Ve Kâmil'e ne tuhaf bakıyordu! Tepede güneş bu kadına gençlik vermişti. Otuz dört yaşından çok az görünüyordu. İnsan onun yerinde öyle olmaya mecbur mudur? Meliha dişlerini sıkıyordu. Bazı da yumruklarını sıkarak, bir şey yapmak istiyordu, bir şey, bir şey, ki bu hâle nihayet versin; bu hale nihayet vermek ve yeni bir hâle başlamak. Yeni hâl nedir? Yaşamak. Meliha yaşamak istiyor. Tepede onlar, annesi ve Kâmil, ne yapıyorlar?

Meliha ağladı.

Babası akşam Kâmil'le de konuşmuyor, onu yalnız dinliyordu. Annesi şendi. Yemekten sonra şarkı söyledi. Kâmil dişlerinin gençliğini göstererek gülümsüyordu. Annesi misafiri, üç dört gün daha yatmasına tahsis edilen yeni odasına götürdü. Baba kız, yalnız.

Baba öksürdü.

- Meliha.
- Baba.
- Hap.
- Al. Sen de yatmaz mısın baba?
- Meliha.

---

[1] **bedbaht:** Talihi kötü olan, felakete uğramış olan.

- Baba...

- Bırak beni, bu gece uyumayayım...

- Saat on ikiye geliyor, baba.

- Bırak beni, bu gece uyumayayım... İki gecedir fena rüya görüyorum.

- Ah, eskisi gibi değilsin baba... Saat onda uykun gelmiyor.

- Umurumda değil... Bırak beni, bu gece uyumayayım... Uyumak istemiyorum.

- Ben de uyumak istemiyorum, baba, fakat sen yatmalısın, seni düşünüyorum, ben senin kızınım, baba, ben seni düşünüyorum.

- Ben de seni her zaman düşünürüm, kızım.

- Ben yalnız seni düşünüyorum, baba.

- Ben de yalnız seni düşünüyorum kızım, bırak beni bu gece uyumayayım.

Bu ses tavanı geçer ve senelerden beri her gece Meliha'nın kulağını bulur. Bu ses, evvela, bir sazın göğsü gibi boş bir koğuk içinde öter, sonra boğaza çıkar, orada sıkışır, pürüzlenir, çatallaşır, boğulur, tıkanır ve bir hava yığınına binerek ağzından dışarı fırlar. Bu ses bir hıçkırıktan ve bir haykırıştan daha yırtıcıdır. Bazı bir çatalla bakır tepsisinin içine sürtüldüğü vakit çıkan sesi andırır ve iç gıcıklar, bazı bir muşamba yırtılışına benzer, bir türlü bitmez, katran ve hap ve kodein ve türlü ilaçlar bu öksürükleri kesememiştir.

Babasının her öksürüşünde Meliha'nın sinirleri kasılır, etleri sıkışır, mafsalları burkulur ve bütün vücudu tortop olur. Ah, yalnız bu sesi duymamak için Meliha kendini bir yerlere atmak istemiştir.

*

* *

Bir gün Meliha ve Kâmil, yalnız ikisi, tepeye çıktılar. Bütün İzmit, bir leylak demeti gibi, bembeyaz, açıldı. İkisi de manzaraya bakmadılar. Meliha dişlerini sıkıyordu.

- İstanbul'da nasıl yaşarsınız, Kâmil Bey?

- Şişli'de bir apartmanım, bir de hizmetçim var. Yalnız başıma ve çok kalabalık yaşıyorum.

- Sizi evlenmiş diye duyduk.

- Böyle bir şey hatırlamıyorum.

- Böyle bir şey oldu da unuttunuz mu?

- Yalnız kalmamak için evlenirler, Meliha Hanım ve evlendikten sonra bekarlıktan ziyade yalnız kalırlar, bütün evliler, Meliha Hanım.

- Yani?

- Çünkü evlenmek, insanın kendi kendisiyle ikileşmesini meneder, büsbütün yalnız bırakır. Evlenmek ister misiniz Meliha Hanım?

- Ne istediğimi bilmiyorum, Kâmil Bey.

- Düz yolda yürümeyi mi seversiniz, iniş yokuşlarda mı?

- Yorgunken düz yol.

- Yorgun musunuz?

- Hayır.

- Öyle ise evlenmek istemezsiniz?

- Demek ki öyle. Benim yerimde olsanız ne yapardınız?

- Kendimi arızalara atardım.

- Nasıl?

- Evimi bırakır, kaçardım.

- Nereye?

- Sergüzeştin ne pusulası, ne de haritası vardır.

- Tehlike?

- Sizin için az.

- Neden?

- Denize düşen bir güzel ve bir çirkin kadından birinci,

isterse hiç yüzme bilmesin. Elverir ki sahilde gençliklerini kaybetmemiş erkekler bulunsunlar.

- Amma kazara düşmek ne ise.. bile bile denize atılmak?

- Daha iyi.

- İstanbul'a ne zaman ineceksiniz?

- Yarın değil öbür gün. Emrimi bekliyordum. Gelmiş.

Meliha'nın gözleri daldı.

Gözlerimizin dalması demek, uyanık iken rüya içinde bulunmamız demektir. Fakat bu rüyanın ne olduğunu hiç bilmeyiz.

Her genç kızın rüyası vardır. Meliha da o genç kızlardan biridir ki ara sıra gözleri dalar, kendini rüya içinde bulur, amma denizin içindeki balık, denizi nasıl bilmezse o da bu rüyasını hiç anlamaz, ne istediğini bilmez, yalnız bir şey bilir, ki yaşamak istiyor. Ama nasıl yaşamak? Nasıl? Nasıl?

O gece Meliha yarım uyudu. Rüyası biraz vuzuh kazanıyordu. Rüyada Kâmil'in vücudu şeffaf olmuş ve Meliha'nın içine karışmıştı; rüyada babası ölmüştü; rüyada annesinin ağzı kahkaha ve gözleri yaş dolu idi; rüyada büyük bir vapur, İstanbul'da köprüye yanaşıyor ve büyük bir kalabalık, Meliha'yı el üstünde çıkarıyorlardı.

Birdenbire uyandı. Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır. Kâmil'in sesi kulağının içinde kalmış. Bu ses bir burgu gibi dönüyor ve derinleşiyor. Sonra her geceki ses. Babasının öksürüğü. Bir muşamba yırtılır gibi. Sonra Meliha'nın şakaklarına inen terler.

Sabahleyin gözlerini açınca adeta geceden verilmiş bir kararı vardı: Her şeyi değiştirmek. Bu kararı, geceleyin, hangi saatte, nasıl verdi? Hatırlamıyor. Bu karar belki on senedir, her gece azar azar verilmiş, bir kadehin içine azar azar akıtılan mâyi gibi doldurulmuş, belki dün gece taşırılmıştı. Ama nasıl yapmalı? Nereden başlamalı? Sonra, ya baba?

Saatlerce bu: Ya baba? Fakat ya babasına, ya kendisine acıyacak; böyle hem babasına, hem kendisine acıyor. İkisi de bedbaht. Baba felakete alışkın. Hem baba yaşamak istemiyor. Meliha yaşamak istiyor.

Sergüzeştin ne pusulası ne haritası vardır. Kâmil'e bunu tecrübe öğretmiştir. Hem kim bilir ne tecrübeler? Ailede hep onun yaptıkları anlatılır. Şurada bile, iki üç gün, kim bilir neler yapmadı, Meliha'nın annesiyle saatlerce yalnız kaldı.

Yine Kâmil'le baş başa gezinti. Bu çok uzun sürdü. Tepeye çıktılar, su başına indiler, bir bataklığı atlamak için Kâmil Meliha'yı kucağına aldı, bir ağaç altında oturdular, bir dal kırılmıştı, yaprakları Meliha'nın alnına kadar iniyor, göz kapaklarını gıdıklıyordu. Kâmil Meliha'ya mühim şeyler soruyor ve arzularını anlattırıyordu, çok samimi görünebiliyordu, ne güzel şeyler söylüyordu, Meliha'nın ellerini öpüyordu, günün nasıl geçtiğini bilmiyorlardı, her saate bakış onlara hayret veriyordu. Neler konuşmuşlardı? Geçmiş gün, Meliha bunları unuttu. Hatırladığı bir şey varsa, o da, Kâmil'in bütün sözlerini doğru ve güzel bulmasıydı. Eve pek geç dönmüşlerdi. Baba daireden gelmiş, minderin köşesine oturmuş ve öksürmeye başlamıştı bile. Annesi onları bahçe kapısında karşılamış ve Kâmil'e de, Meliha'ya da fena bakmıştı. Genç kız bu bakışı pek iyi hatırlıyor. Ve sevinmişti. Annesinin ıstırabı onun en büyük sevinciydi. Onu büyük bir felakete layık görüyordu, hatta bunu yapmak istiyordu. Annesinin de babası gibi öksürmesini istiyordu.

Gene o akşam, babasıyla Kâmil yukarıki odada iken Meliha sofrayı kurmak için annesiyle aşağıdaki odada yalnız kalmıştı. Hiç konuşmamışlardı. Annesinin yüzü o akşam hiç güzel değildi, belki ilk defa, o akşam, bir ihtiyara benziyordu. Ana kız, ikisi de sofranın üstüne bir tabak, bir çatal veya bir tuzluk koyarlarken ellerindekini masaya hızlı

vuruyorlardı. Sert bir ses çıkıyordu, Meliha ince bir tabak kırdı ve annesi ilk sözü söyledi: "Sersem!" O vakit Meliha elindeki bardağı yere fırlatıp attı ve odadan çıktı.

O gece Kâmil erken yattı ve üçü yalnız kaldılar. Annesi babasına dedi:

- Kızına terbiye ver!

Yemek odasında olanı anlattı. Baba sesini çıkarmadı, hatta öksürüğünü bile galiba tuttu. Şikâyetten sonra odayı büyük bir sükût kapladı. Meliha dilini ısırıyor ve müthiş sözler söylememek için kendini tutuyordu.

Fakat annesi rahatlamamıştı, hasta adamın üstüne yürüyor, terbiye, diyordu. Babası yine ağzını açmıyordu. Kadın biraz daha ilerledi, kızını gösterdi:

- Bunun terbiyesizliğinden sen mesulsün!

Meliha'nın dilinin ucu dişlerinin arasından kurtulmuştu:

"Anne!" dedi. Titremeye başlamıştı.

- Ne var?

- Babamı üzme!

- Emrettin!

- Anne, sus!

- Sen karışma, bana emredemezsin.

Meliha iki dudağını da dişlerinin arasına aldı, bir sakız gibi eziyor, çiğniyor, kanatıyordu. Kadın kızının üstüne yürüdü:

- Bu terbiyeyi kimden aldın?

Meliha'nın dudakları gene kurtuldu:

- Senden!

- Benden!?

Annesi yaklaştı ve bir elini havaya kaldırarak Meliha'yı tokatladı.

Ses yok.

- Ben anayım.

Bir müddet, Meliha'nın yüzü, beş ateşten parmak izi taşıyan bembeyaz bir maske idi; sonra kıpkırmızı kesilen bir kan külçesi oldu. Annesine mukabele edecekmiş gibi yumruklarını sıktı. Fakat yarı korkudan, yarı da babasına acıyarak parmaklarını gevşek bıraktı. Gözlerini garip bir alev doldurmuştu. Ayağa kalktı ve bir kelime söylemeden odadan çıktı.

Bütün bu ânlar içinde, babası hiçbir hareket yapmamıştı, sonra müthiş bir öksürüğe tutuldu. Öksürükler arasında nefes almak için fasıla bulmaya büyük zahmetlerle muvaffak oluyordu. Bu çok sürdü. Sonra hasta ağzını açık bıraktı. Karısı hap ve su getirmişti, adam nefretli bir hareketle elini salladı ve istemedi.

Meliha intihar eden bir adamın denize atılışı gibi yatağa girdi. Yastığa gömülen başı, sessiz, haykırıyordu. Bir saat kıskıvrak, tortop yattı. Nihayet karar. Vücudu gevşedi ve rahatladı.

Düşündü.

Hemen yataktan atladı.

Odadan çıktı.

Sanki uçtu. Eteklerinin rüzgârı bacaklarını üşütüyordu. İdare ışığının söneceğini anlayınca yavaşladı. Gözlerini bu sarı ışık dolduruyor. Merdivenin karanlık boşluğuna baktı. İnecek. Sonra etrafına bakındı: Sarı duvarlar. İki pencere arasına asılı bir tüfek. Merdivene kadar gene hızlı yürüyordu. Sarı duvarlar kaçışıyorlar. Terliklerinin yere küçük tokatları. Başka ses yok. Topukları havada. Basamakları çabuk indi. Sanki uçuyor. Sarı duvarlar kaçışıyorlar.

Aşağıda sofanın ortasında durdu. Kâmil şu odada yatıyor. Meliha oraya doğru biraz yürüdü ve gene durdu. İlk tereddüt. Ağzından çıkan kuvvetli bir soluğun idare alevini ürpertmesinden anladı ki yüreği çarpıyor. Derin bir nefes daha. Etrafa kulak verdi. Evin bahçe tarafında, uzaklardan ince bir ses geliyor, havaya karışarak derinleşen o ince,

uzun, müphem gece seslerinden biri ki ancak sâmianın[1] iradeli bir dikkatiyle duyulur, ne olduğu anlaşılmaz ve geceye ait her şeyin, karanlığın, sessizliğin, umumi şuursuzluğun esrarını arttırır; bu ya garip bir hayvan çığlığı, ya denizden bir insan haykırışı, ya uzaklardan gelen bir şimendifer düdüğü, yahut bir kuruntu. Sonra en üst kattan gelen mutat ses: Öksürük. Ve ses yok. Herkes uyuyor.

Bir uyanık için herkesin uyuması ne Iztırap. Bu herkesin öldüğü bir yerde yaşamaya benziyor. Meliha yüzünün ne kadar beyazlaştığının ve ne garip buruştuğunun farkında değildi. Yüreği çarpıyor. Hâlâ tereddüdü var. Gitmeli mi?

Biraz daha yürüdü, Kâmil'in oda kapısına iki adım kalmıştı. Meliha bu küçük mesafeye bakıyordu. Gözleri eşiğe takıldı.

Sonra gözlerini kaldırdı.

Sarı duvarlar.

İnce bir ses.

Bir soluk daha ve idare alevinin savruluşu.

Öksürük.

Ve ses yok.

Meliha kapının eşiğine kadar yürüdü. İçeriyi dinledi. Hiçbir ses... Elindeki lambanın fitiline bakarak düşünüyordu. Hayır, hiçbir şey düşünmüyor ve düşünmeden tereddüt ediyordu. Bu aralık bir şey keşfetti. Deminden beri duyduğu ince ses, ne garip bir hayvan çığlığı, ne denizden gelen bir insan haykırışı, ne uzaklarda bir şimendifer düdüğü, ne de bir kuruntudur; bu ses elindeki lambadan geliyor!

Cesaret buldu.

Kapıya iki kere vurdu.

İki kere daha.

Ve dinledi. Karyolada gıcırtı.

Üç kere daha vurdu.

---

[1] **sâmia:** Kulaktaki işitme gücü.

Kâmil'in sesi:

- Kim o?

- Benim, Kâmil Bey, ben. Meliha. Lütfen açınız, sizi rahatsız etmeye mecburum.

- İki dakika!

Meliha bekledi ve kulak verdi. Karyoladan bir atlayış. Çakılan bir kibrit. Bir kumaş hışırtısı. Hafif ayak sesleri. Kapının anahtarı çevrildi.

Gömlek ve pantolonla Kâmil. Göğsü açık. Bir heykelin göğsü gibi beyaz. Uykudan yeni ayrılan gözlerine yavaş yavaş zekâ doluyor. Merakı ve dikkati belli değil. Bir şey söylemeden, sakin, Meliha'ya bakıyor.

- Kâmil Bey, sizi rahatsız ettim, fakat büyük bir mecburiyet. Başucunuzdaki dolapta benim sinir ilacım var. Bazı geceler sinirim tutar, o ilaçtan alamazsam uyuyamam. Affedersiniz, lütfen.

- Giriniz.

- Hayır, lütfen...

- Peki.

Kâmil arkasını dönüp giderken Meliha karyolaya, genç bir erkeğin uyuduğu odaya baktı.

Kâmil şişeyi getirdi:

- Buyurunuz. Bu ilacın adı nedir?

- Durunuz, biliyordum.

- "Bromür" mü?

- Evet, galiba...

- Ben size daha iyi bir ilaç söyleyebilirim.

Meliha etrafına bakarak sordu:

- Nedir?

- Giriniz içeriye.

- Allah rahatlık versin.

- Bana mı, kendinize mi itimadınız yok? Giriniz içeriye! Benden yana emin olun.

Meliha girdi.

- Söyleyiniz, ne ilacı o?

- Telkin.

- Telkin?

- Evet, en iyi sinir ilacı; çünkü sinir tutması bir ruh hastalığıdır ve ilacı maddi olmamalı.

- Doğru. Ben telkin de yaparım, fakat bütün telkinlerden sonra gene sinir geçmezse Bromür alırım.

- Telkini iyi yapmalı.

- Allah rahatlık versin.

- Aynaya bakmadan gitmeyiniz.

Meliha aynaya koştu. Bir hafif çığlık. Yüzü bembeyaz. Hafif çivitli gömleği masmavi görünüyor.

- Meliha Hanım.

- Çabuk söyleyiniz.

- Beş dakika beni dinler misiniz?

- Söyleyiniz.

- Lütfen oturunuz.

Kâmil ciddi. Ayakta, boyu uzadı. Elleri arkasında. Başı öne doğru biraz eğik. Lamba arkada kalıyor, yüzü karanlık. En sert uzuvları görünüyor: Alın kemiği, burun ve çene. Ve ancak gözlerinin çerçevesi, bir de kımıldanışları. Söylemeye başladı.

Mühim şeyler, mühim, mühim.

Meliha pür dikkat.

Kâmil söylüyor. Beş dakikayı da geçti.

Meliha'nın bu odaya gelişi de bunları konuşabilmek içindi. O başka bir yol düşünmüştü, fakat hacet kalmadı. Kâmil her şeyi söylüyor.

Beş dakikadan fazla. Birçok dakikalar geçti. Belki bir saat, ciddi konuştular.

Ciddi, çok ciddi.

Mühim şeyler...

Mühim, mühim.

Meliha, şafakta, uyandı, kalbi hafiflemiş.

Bahçede bir bülbül ötüyordu, ve Meliha düşündü ki bülbülün haber verdiği bugün, mühimdir.

Ya sonra?

Hiç tereddüdü yok. Geceki kararı sapasağlam.

Pencereye gitti, cama burnunu dayadı. Güneş. Körfez. İzmit'ten pembe bir ışık kalkıyor ve havada savruluyor. Genç kız camı açtı. İçeriye bir ânda, ot kokulu serin bir hava, bülbülün sesi ve yaşamak arzusu doldu.

Ya baba?

Baba çiçekleri suluyor ve öksürüyor.

Elinde kovasıyla yere doğru eğilişinde bile tabiatı var: Tevekkül. Bazı yorularak doğruluyor, derin nefesler alıyor: Tevekkül. Öksürüğü tutunca -elleri topraklı- ceketinin kolunu dudaklarına götürüyor ve ağzının içindeki kasırga dininceye kadar hiçbir sabırsızlık tavrı, şikâyet hareketi yapmıyor: Tevekkül. Sonra eğiliyor ve kovasını sallıyor, su bitmiş, ağır ağır tulumbaya gidiyor: Tevekkül.

Bahçe kapısında duran Meliha'nın babasını bakışlarıyla takip etmesine gözlerinin yaşarması mâni oldu.

Sonra yanında bir rüzgâr. Annesi. Kaşları çatık.

Kahvaltı. Kâmil teşekkür ediyor. En ziyade Meliha'nın babasına bakarak.

Babanın gözü çay fincanının tabağındadır. Gülümsemeye çalışıyor: Estağfurullah.

Annesinin gözlerinde kin. Ve arzu. Dudaklar çekiliyor. Annenin bugün her şeyi fena: Rengi, bakışları ve tuvaleti. Boynunda pudra yamaları. Anne bugün ihtiyar.

Öfkeli bir yalvarış:

- İki üç gün daha kalabilirdiniz, Kâmil Bey. Sizinle ne güzel saatler geçti.

Kadın güzel saatler derken, gözlerinde, son bir hatıranın ışığı uzaklaştı. Gidiyor, maziye doğru.

Meliha bunu gördü. Kadın! Bu son günahın.

Baba bu ışığı görmedi. Fakat baba ne bilmez ki?

Baba çayını içemedi. Bazı sabahlar baba çayını içemez, şeker gıcık verir ve öksürür. Baba dudaklarını sildi ve içini çekti. Tevekkül.

Meliha'nın babası, akşam üstü, daireden gelince karısını bahçe kapısının önünde ve telaş içinde bulmuştu. O daha uzakta iken, kadın iki elini de havaya kaldırıyor, sallıyor ve vereceği mühim haberin ağırlığını yüklenmeye kocasını hazırlamak istiyordu.

Erkeğin adımları yavaşladı, geri gitmek istediği için.

Kadın kocasına doğru koştu. Elleri havada idi. Ancak bir felaketle dolduğu vakit şişebilecek kadar gözleri kabarmıştı. Bir imdat ister gibi kollarını uzatarak bağırdı:

- Koş, geri dön, iskeleye... Yahut, sen pek yorgunsan ben gideyim. Meliha yok... Meliha ortada yok.

Erkek sık sık nefes alıyor:

- Eh... Gelir... Belki...

- Hayır... Odasına baktım... Gelmeyecek gibi gitmiş... Bir şeyler almış...

Baba öksürdü:

- Gelmeyecek gibi.. ha!

Ve geriniyordu. Sol gözünün altında bir çizgi, yıldırım gibi kıvrılarak iki üç kere çaktı. Nefesi zorlaşıyordu:

- "Sen git," dedi, "sen git.. sen.. ara sen... Sen ara... Nasıl kaçırdınsa.. öyle ara."

- Onu ben mi kaçırdım?

Kadının bu sesi pek zayıf. Baba ona yan döndü ve eve doğru yürüdü. Ağır ağır. Önüne bakıyor. Duruyor, nefes alıyor. Başı öne eğilmiş. Sırtı kabarık.

Evin içine ilk adımını atar atmaz yalnızlığını hissetti. Bunu ona duyurmamaya çalışan bir o vardı, Meliha. Şimdi yok. Nerede?

Doğru Meliha'nın odasına çıktı. Yatak ucundaki dolabın üstünde bir şişe. Aman? Hayır, sinir ilacı. Dolabın

kapalı duran üst gözünde hiçbir karışıklık yok. Alt kapağı yarı açık.

Meliha'nın babası, yorgun, yere oturdu. Kapağını açtı. Meliha'nın para ve mücevher çekmecesi (İstanbul'da iken ona bayram hediyesi getirmişlerdi), bomboş. Hatıralarını yazdığı defterlerin hepsi alınmış, yalnız bir tanesi bırakılmış. Baba rastgele bir sahife açtı. Şu satırlar:

"Nerededir? Kimdir? İzmit'te olmayacak tabii. İzmit'te kimi beğenebilirim? On sekiz yaş, aman ya Rabbi, on sekiz... Hâlâ ben, böyle? Ne akraba, ne arkadaş, ne eğlence... Neden, niçin? O öksüren adam için... Ah o adam... Ah o zavallı baba. İçim parçalanıyor. Annemi öldürmek istediğim dakikalar oldu."

Öteki sahifelerde de buna benzer, aynı mealde, kelimeleri değişik sözler.

Meliha'nın babası okuyamadı ve defteri kapadı. Gözleri kararıyor ve her tarafı titriyordu. İki eliyle yere basarak ayağa kalktı, koltuğa oturdu. Pencere ve kapı açık. Hava işliyor. Cereyan. Pencere tarafına baktı. İstanbul'a doğru.

Kızı oraya gitmişti. Evvelce de her şey orada olmuştu. Meliha'nın babası İstanbul'da evlendi ve kızı orada doğdu. On sekiz senelik hatıra. Laleli'deki eve iç güveysi girmişti. Yirmi dokuz yaşlarında idi, karısını, ilk defa, koltukta gördü, içine bir ağlamak geldiydi, bu o vakit kendisine bahtiyar olmayacağını hissettiren ilham-ı Rabbanî[1] midir? Sonra neler olmadı, neler... Kaç kere boşanmaya kalktı. Ne dedikodular duydu. İlk önceleri karısının gözyaşlarına inandı. Sonra Meliha dünyaya geldi! Biraz onunla avundu. Sonra gene türlü vakayi... Bu karı bir kere evinden kaçtı ve bir hafta gelmedi, hiçbir yerde bulunamadı. Sonra kendi ayağıyla geldi ve yalvardı. İtiraf da etti, kendini affettirdi. Niçin? Meliha'nın anasıydı. Baba, ya cellat, ya kurban ola-

[1] **ilham-ı Rabbanî:** Allah tarafından insanın gönlüne telkin edildiğine inanılan duygu, ilahi sezgi.